

8.Бородкин Ф.М., Айвазян С.А. Социальные индикаторы. – М.: ЮНИТИ - ДАНА, 2006. – 607 с.

9.Андренко Е.А. Интегральная оценка уровня социально-экономического развития муниципальных образований на примере Харьковского региона // Коммунальное хозяйство городов: Науч.-техн. сб. Вып.82. – К.: Техніка, 2008. – С.68-75.

Отримано 19.03.2009

УДК 338.47 : 629.33

І.Ю.ЗАЙЦЕВА, канд. екон. наук

Українська державна академія залізничного транспорту, м.Харків

СИСТЕМА КОРПОРАТИВНОГО КОНТРОЛЮ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТРАНСПОРТНИХ СИСТЕМ

Досліджено значення автомобільного транспорту для різних галузей економіки України, в тому числі для міського господарства. Наведено характеристику та класифіковано види корпоративного контролю з метою розробки дієвої стратегії захисту автотранспортних підприємств від недружніх поглинань.

Розвиток зовнішньої торгівлі – одна з найважливіших умов подолання кризових явищ в економіці України, її стабілізації і структурної перебудови, рівноправного входження країни в систему міжнародного поділу праці. Важливу роль у цьому процесі покликаний відіграти транспорт, що не тільки є засобом забезпечення зовнішньоекономічних зв'язків, але і виконує самостійну функцію експортера транспортних послуг. Водночас розгул переділу власності змушує нас серйозно задуматися над проблемою зміцнення економічної безпеки насамперед автотранспортних підприємств. Стратегічне значення автомобільного транспорту для економіки України обумовлює необхідність у консолідації зусиль вчених і практиків у боротьбі з рейдерством і недружніми поглинаннями, а також створенні сприятливих умов для підтримки економічної безпеки автотранспортних підприємств.

На рівень корпоративного управління кожного підприємства та на оцінку його інвестиційної привабливості впливає й те, як забезпечується захист інтересів меншості акціонерів та чи забезпечується він взагалі.

Внаслідок процесів приватизації державного майна в Україні існує велика кількість дрібних акціонерів – здебільшого це працівники акціонерних товариств, які виникли у процесі приватизації. Пакети акцій таких акціонерів у більшості випадків не перевищують 1-2% від розміру статутного фонду товариства.

Категорія дрібних акціонерів є найменш захищеною у корпоративних відносинах. Непоодинокими є випадки грубих порушень їхніх прав з боку менеджменту товариства та крупних акціонерів. Причина-

ми такого становища є не тільки слабкість діючого законодавства України, але й низький рівень загальної корпоративної культури. Акціонери не знають про свої права і не вміють їх захищати встановленими законом засобами. Крім того, дрібні акціонери найчастіше не мають необхідних фінансових ресурсів для забезпечення захисту своїх прав і протистояння міцним фінансовим магнатам чи менеджменту товариства, у розпорядженні якого знаходяться усі ресурси підприємницької структури. Захист прав дрібних акціонерів ускладнюється і у зв'язку з тим, що більшість з них знаходяться у трудових відносинах з товариством і під загрозою звільнення з роботи вимушені підкорятися будь-яким рішенням виконавчого органу.

Найчастіше питання про захист інтересів меншості виникає при набутті певною особою вирішального контролю над акціонерним товариством.

Метою даної статті є дослідження значення автомобільного транспорту для економіки України; надання характеристики та класифікації видів корпоративного контролю для подальшої розробки дієвої стратегії захисту автотранспортних підприємств від недружніх поглинань.

На жаль, за роки незалежності країні так і не вдалося створити ефективну систему безпеки бізнесу, що задовольняла б потреби кожного суб'єкта господарювання. Вченим і фахівцям у галузі злиттів і недружніх поглинань необхідно закласти фундамент вітчизняної корпоративної безпеки, зокрема автотранспортних підприємств, через вихід на глобальний ринок нового неетичного, грубого гравця – корпоративного рейдера.

У цьому напрямку вже зроблено деякі важливі кроки: привертається увага правоохоронних органів і засобів масової інформації, вносяться виправлення й удосконалюється корпоративне законодавство, створюються спеціальні держструктури з протидії рейдерству, з'являються антирейдерські об'єднання підприємців.

Питаннями корпоративного управління, а саме захисту прав меншості в акціонерному товаристві, розробці способів захисту прав акціонерів займаються такі провідні українські та російські вчені як Д.В.Задихайло, О.Р.Кібенко, І.А.Храброва, Л.П.Страхова, М.Чечетов, А.Мендрул [1-4] та ін.

На наш погляд, можна виділити кілька видів корпоративного контролю: 1)спільний; 2)переважний; 3)стратегічний.

Спільний корпоративний контроль над компанією-ціллю, звичайно, забезпечується переходом у власність компанії-агресора пакета акцій компанії-цілі, меншого, ніж 50 відсотків плюс одна акція від за-

гальної кількості акцій компанії-цілі, що надає права голосу на загальних зборах акціонерів компанії-цілі. Однак при цьому мають місце обставини, що дозволяють компанії-агресору обґрунтовано розраховувати на те, що:

- 1) йому вдасться зібрати повноважні загальні збори акціонерів;
- 2) на таких загальних зборах акціонерів рішення про обрання запропонованого компанією-агресором складу правління компанії-цілі (далі – правління) буде прийнято простою більшістю голосів акціонерів (як мінімум, 50% плюс одна голосуюча акція).

Зазвичай цей результат досягається такими способами:

- 1) домовленістю про участь у цих загальних зборах компанії-агресора з деякими незалежними від нього акціонерами про консолідоване голосування щодо даного пункту порядку денного загальних зборів акціонерів;

- 2) наявністю у компанії-агресора відповідних доручень на участь і голосування у загальних зборах акціонерів, виданих рядом незалежних від нього акціонерів;

- 3) інертністю незалежних акціонерів, що виражається у регулярній низькій присутності акціонерів на загальних зборах акціонерів (що дозволяє однак зібрати кворум загальних зборів акціонерів) і/або їхньою пасивністю при голосуванні на загальних зборах (що дозволяє однак набрати просту більшість голосів при голосуванні на загальних зборах).

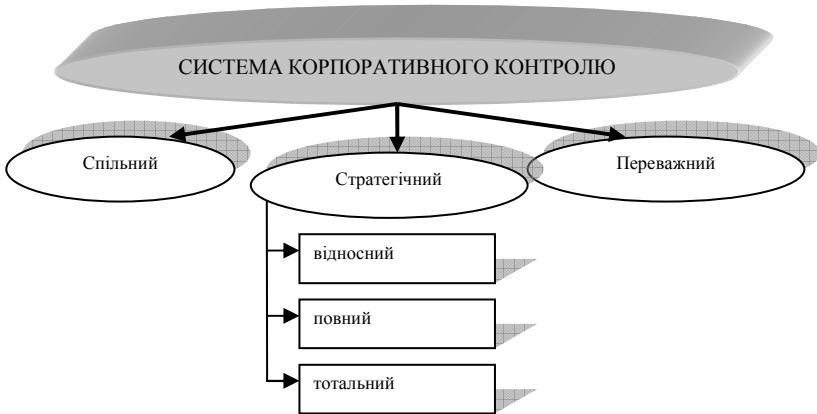
Переважний корпоративний контроль над компанією-ціллю досягається шляхом переходу у власність компанії-агресора пакета акцій компанії-цілі, що дорівнює або більше, ніж 50% плюс одна акція від загальної кількості акцій. За умови, що йому вдасться зібрати повноважні загальні збори акціонерів, компанія-агресор гарантовано набирає просту більшість голосів при обранні запропонованого ним складу правління.

Стратегічний корпоративний контроль над компанією-ціллю можна умовно розділити на: 1) відносний; 2) повний; 3) тотальний.

Відносний стратегічний корпоративний контроль досягається, як правило, при переході у власність компанії-агресора пакета акцій компанії-цілі, що дорівнює або більше, ніж 60% плюс одна акція, але менше, ніж 75% акцій від загальної кількості акцій. При цьому компанія-агресор одержує можливість реалізувати такі сценарії корпоративного управління компанією-ціллю: зібрати повноважні загальні збори акціонерів незалежно від волі інших акціонерів і провести на таких загальних зборах будь-які рішення, прийняття яких вимагає простої більшості голосів; заблокувати проведення будь-яких загальних зборів акціо-

нерів на невизначений час і таким чином «законсервувати» ту структуру управління компанією-ціллю, що склалася або була створена компанією-агресором на попередніх загальних зборах акціонерів.

Повний стратегічний корпоративний контроль установлюється при переході у власність компанії-агресора пакета акцій компанії-цілі, що дорівнює або більше, ніж 75% акцій, але менше, ніж 90% акцій від загальної кількості акцій. Така частка в статутному капіталі компанії-цілі дає компанії-агресору можливість гарантовано зібрати повноважні загальні збори акціонерів незалежно від волі інших акціонерів і провести на таких загальних зборах будь-які рішення, прийняття яких вимагає простої більшості голосів або кваліфікованої більшості голосів (не менше, ніж 75% голосів акціонерів, що беруть участь у таких загальних зборах) акціонерів. Схематично систему корпоративного контролю наведено на рисунку.

Система корпоративного контролю у сучасних умовах господарювання

Нагадаємо, що відповідно до ч.4 ст.159 нового Цивільного кодексу України кваліфікована більшість голосів необхідна для прийняття загальними зборами акціонерів рішень: 1) про внесення змін у статут товариства; 2) про ліквідацію товариства.

Тотальний стратегічний корпоративний контроль досягається при переході у власність компанії-агресора пакета акцій компанії-цілі, що дорівнює або більше, ніж 90% акцій від загальної кількості акцій. У цьому випадку ніхто, крім компанії-агресора (яка, природно, контролює при цьому як правління, так і наглядацьку раду, і ревізійну комісію компанії-цілі, а також має зручний для неї статут компанії-цілі), не

може скликати загальні збори акціонерів. Нагадаємо, що згідно з ч.4 ст.45 Закону України «Про господарські товариства» такі права мають зокрема акціонери, які володіють у сукупності більше, ніж 10% голосів.

Зазначимо, що компанія, яка має привабливі активи, може стати метою для недружнього поглинання, але не завжди нею стає. Для того щоб потенційна мішень стала метою рейдерської атаки, необхідна наявність умов, за яких може бути здійснене захоплення.

Таким чином, кінцевою метою будь-якого поглинання є опосередковане право розпорядження активами компанії-цілі в інтересах компанії-агресора. Проміжною метою й інструментом реалізації планів агресора щодо розпорядження активами компанії-цілі є одержання ним корпоративного контролю над компанією-ціллю. Від чіткого уявлення власника про те, наскільки повним є його контроль над підприємством, залежить вірогідність захоплення цього підприємства. Тому успішному керівникові доцільно заздалегідь потурбуватися про свою власність та побудувати міцну систему захисту від недружніх поглинань.

1.Задихайло Д.В., Кібенко О.Р., Назарова Г.В. Корпоративне управління. – Харків: Еспада, 2003. – 688 с.

2.Храброва И.А. Корпоративное управление: вопросы интеграции. Аффилированные лица, организационное проектирование, интеграционная динамика. – М.: Альпина, 2000. – 198 с.

3.Страхова Л.П., Бартенев А.Е. Корпоративные образования в современной экономике // Менеджмент в России и за рубежом. – 2000. – №2. – С.22-36.

4.Чечетов М., Мендрул А. Корпоративное управление в условиях экономической трансформации // Экономика Украины. – 2001. – №4. – С.10-18.

Отримано 18.03.2009

УДК 338.240 (075.8)

Т.С.АНДРЕЄВА, канд. екон. наук, Т.Е.ПЕТРОВСЬКА, І.Г.ГРИЦЬКОВА

Харківський державний технічний університет будівництва та архітектури

АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ

Розглядаються проблеми безпеки вітчизняних підприємств в умовах ринку, наведено схеми взаємодії суб'єктів зовнішнього середовища з підприємством. На підставі певних методологічних положень пропонується система безпеки підприємства.

Становлення і розвиток ринкових механізмів в економіці України, зміна форм і методів державного регулювання діяльності підприємств, посилений вплив зовнішнього середовища, поява конкуренції і необхідність адаптації підприємств до умов, що складаються в зовнішньо-